

Geologit kivistä ulos!

■ Toni Eerola

Geologialla on merkittävä rooli ympäristöön liittyvissä kysymyksissä, kuten ilmastonmuutos, ydinjätteiden loppusijoitus ja uraanikaivokset. Matemaatikko Osmo Pekonen valitti, etteivät geologit kerro mielipiteitään näistä asioista julkisuudessa (*Helsingin Sanomat* 4.8.2009). Geologienkin kahvipöydästä voidaan murahtaa: "ei ole tapana". Pekosen mukaan he vaikenevatkin kuin kivi. Valittiin samasta asiasta taannoin *Geologi*-lehdessä (6/2003). Asiat ovatkin olleet esillä yleensä vain geologien kahvipöytäkeskusteluissa. Ajan henki tuntuu vaativan geologien mielipiteitä julkisuuteen.

Jatkan taannoin aloittamaani keskustelua, vaikka ehkä vain yksinpuheluna. Keskustelua ei saa aikaan edes alamme lehtien sivuilla, ja sitäkin halutaan toisinaan rajoittaa, kun huolena on geologien imago. Mikä imago? Yritän tässä kuitenkin geologina vastata Pekosen ihmettelyyn, pilke silmäkulmassa ja itseironiaa säästelemättä.

Geotieteiden kenttä

Geotieteiden kentältä voimme löytää syitä geologien vaitonaisuuteen. Geologit sijoittuvat kahteen pääleiriin: tutkijat yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa sekä käytännönläheiset ammattilaiset kaivos- ja konsulttiyhtiöissä.

Tutkijat toimivat julkishallinnon palveluksessa ja enimmäkseen perustutkimuksen parissa. He ovat varovaisia kannanotoissaan. Tutkija tutkii eikä hevillä poistu kammioistaan. Tutkimusaiheillakaan ei ehkä ole mitään tekemistä yhteiskunnan tai sen ongelmien kanssa. Ympäristötutkimuksessa mukana olevat eivät koe tarvetta kertoa tutkimuksestaan muille kuin kollegoille kokouksissa tai artikkeleissa. Tutkimuksensa ja vähäiset kannanottonsa geologi julkaisee marginaalilehdissä, joita myös alan tiede-

lehdiksi kutsutaan. Niitä eivät lue ja ymmärrä muut kuin geotieteilijät. Jos tutkija ei katso olevansa asiantuntija, ei hän kasvojen menettämisen pelossa yleensä ota kantaa julkisesti. Geologienkaan parissa ei vallitse yksimielisyys tutkittavista asioista. Tutkimuslaitoksissa saattaa lisäksi olla jopa kielto julkisiin kannanottoihin tai vain johdolla lupa niihin.

Yksityisellä sektorilla ei ole aikaa tai kiinnostusta pohtia yhteiskunnallisia ja ympäristökysymyksiä. Geologit saattavat jopa vastustaa näitä pohdintoja teknokraattisine asenteineen. Heillä voi olla jämeriä mielipiteitä, mutta yritykset ovat tarkkoja imagostaan. Esimerkiksi kaivosyhtiön geologilla ei ole liikkumavaraa omien ajatustensa esille tuomiseen. Kaivostoiminnassa salaillaan kaikkea miltei vainoharhaisuutta hipoen.

"Geologinen maailmankatsomus" voi olla myös rajoittava tekijä. Se on kaukana tavallisen ihmisen näkökulmasta. Geologit ajattelevat tuhansissa, miljoonissa tai jopa miljardeissa vuosissa. Siinä mantereet repeävät ja törmäilevät, vuoristot kohoavat ja katoavat, tulivuoret purkautuvat, ilmasto ja ympäristö muuttuvat, asteroidit iskevät, lajeja kuolee sukupuuttoon ja uusia tulee tilalle. Maapallo on pysyvässä muutoksessa. Ajallinen mittakaava voikin tehdä geologin kyyniseksi ihmiskunnan tämän hetken akuuttien ongelmien, kuten ilmastonmuutoksen, suhteen.

Geologit ymmärtävät yhteiskuntaa yhtä vähän kuin sillä on tietoa geologiasta. Tiedämme paljon graniitin kiteytymisestä tai vihoviemisestä moreenipatjasta, mutta vähän sen päällä asuvasta yhteisöstä. Moni geologi ei tunnu haluavankaan ymmärtää sitä. Tämä on korostunut esimerkiksi uraanikohun yhteydessä. Ei haluta myöntää tai hyväksyä, että ihmiset voivat oikeasti pelätä. Pelkoja ja ennakkoluuloja ei

yritytä hälventää, eikä malminetsinnälle haeta hyväksyntää kontaktien, keskustelun ja tiedon tuksen avulla.

Geologien ”tukala asema” esimerkiksi ydinvoimaan ja ilmastonmuutokseen liittyvissä kysymyksissä osoittaa, että yhteiskunta muuttuu nopeammin kuin geologi raahustaa.

Geologit saattavat myös olla yhtä hukassa kuin kaikki muutkin, eivätkä tiedä, mitä asioista ajatella, saatikka sanoa. Vaikka luonnontieteiden asiantuntijan pitäisi pystyä antamaan selkokieliisiä kommentteja omaan alaansa liittyvistä asioista, hän tietää, etteivät asiat ole yksinkertaisia, eikä maailma ole mustavalkoinen. Epävarmuuksista puhuminen ei ole kovin mediaseksikästä.

Geologi ahtaalla mediassa

Media janoaa vastakkainasettelua ja draamaa. Kun geologeja on harvoin esiintynyt radion tai television keskusteluohjelmissa, on osanottajia kehoitettu puhumaan toistensa päälle. Pahimmassa tapauksessa toimittajatkin tekevät näin, eivätkä jaa puheenvuoroja. Emme pärjää retoriikassa esimerkiksi humanisteille. Ohjelmaa tai haastatteluun perustuvaa uutisointia voidaan myös ohjata haluttuun suuntaan, tuottajien tai toimittajien kannan mukaisesti.

Nämä kokemukset eivät rohkaise osallistumaan, eikä yleisökään saa kaipaamaansa tietoa. On myös turha luulla, että Pekosen peräänkuulluttamassa geologien väittelyohjelmassa pystyttäisiin jotain käsittelemään tyhjentävästi ja rakentavasti tunnissa tai puolessa. Tuloksena on lähinnä mediasirkusta.

Asiantuntijuus ja poliittinen ”korrektius”

Asiantuntijuuden merkitys on myös rapautunut viime aikoina. Riskiyhteiskunnassa se kyseenalaistetaan, jopa haastetaan. Geologian ”asiantuntijoiksi” julistautuvat muun muassa teatteritaiteen maisterit, kauppatieteiden ylioppilaat ja teologit.

Tämän lisäksi on olemassa poliittisen korrektiuden vaatimus, joka professori Timo ViHAVaisen mukaan lähentelee jo totalitarismia (*Helsingin Sanomat* 4.10.2009). Se tulee esiin myös ympäristöasioissa, jolloin sillä voi olla vähän

tekemistä luonnontieteellisten faktojen kanssa.

B. Winterhalter totesi *Geologi*-lehdessä (6/2009), että kun geologit ottavat julkisesti kantaa ilmastonmuutokseen, sen tekevät useimmiten jo eläkkeellä olevat. Hänen mukaansa muut eivät uskalla tai usko tietävänsä asiasta tarpeeksi. Tämän lisäksi valta- ja jopa tiedelehdet rajoittavat keskustelua.

Rohkaisevia esimerkkejä

Tällaisessa kontekstissa on vaikeaa ”tulla kivistä ulos” julkisuuteen ja keskustella asiallisesti. Vaineneminen ei kuitenkaan edistä asemaamme. On vaarana, että geologit sivuutetaan ja muut vastailevat alamme koskeviin kysymyksiin, kuten Osmo Pekonen huomautti.

Pidän esimerkillisenä kollegamme Matti Saarniston rohkeutta ydinvoimakeskustelussa, oli hänen sanomastaan mitä mieltä tahansa. Nostan myös hattua geologi Tuula Kohoselle, joka osallistui keskusteluun mielipidekirjoituksella (*Helsingin Sanomat* 16.9.2009). Varmasti on useita muitakin, jotka ovat samaa mieltä heidän kanssaan. Olisikin virkistävää nähdä geologeja julkisuudessa keskustelemassa ja tuomassa esiin kantojaan alamme liittyvistä asioista. Valitettavasti valtalehdet harvoin julkaisevat geologien kirjoituksia tai geologisia aiheita yleensä. Geologi Aku Heinosen blogi (<http://suomenkuvalehti.fi/blogit/totta-vai-tiedetta/>) *Suomen Kuvalehdessä* on kuitenkin positiivinen esimerkki kantaa ottavasta kirjoittelusta.

Vähintä mitä voimme tehdä, on keskustella ainakin omien lehtiemme sivuilla, jos vain toimitukset sen sallivat. Toisaalta, voimme kysyä suuren yleisön mielenkiinnosta geologien mielipiteitä kohtaan nykynuorison tyyliin: ”Ketä kiinnostaa!?” (Osma Pekosta lukuunottamatta). Joku onkin sanonut, että jos geologit menisivät lakkoon, sitä ei huomattaisi kuin vasta seuraavalla geologisella aikakaudella.

Kirjoittaja on filosofian lisensiaatti, joka toimi uraninetsinnässä 2006–2008 ja valmisteelelee väitöskirjaa muinaisten ilmastonmuutosten vaikutuksista Etelä-Brasiliaan.